

ТОЧНІСТЬ МОВЛЕННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ КРИТЕРІЙ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Особлива роль у суспільному розвитку належить вчителеві. Адже саме від нього залежить, як відбуватиметься становлення особистості дитини в навчально-виховному середовищі. Лише висококомпетентний педагог здатний організувати педагогічний процес на засадах гуманної підтримки дитини, толерантності, розвитку її індивідуальності. Потреба в широкій полікультурній освіченості професіонала, здатності до активного творчого розвитку поруч із володінням фаховими знаннями, уміннями й навичками визначається й вимогами сучасності.

Вагоме місце у системі професійної майстерності вчителів початкових класів посідає комунікативна компетентність, адже вона є запорукою успіху кожного вчителя. Дослідженню комунікативної компетентності майбутніх педагогів присвячено ряд публікацій [1; 2; 3; 4; 5].

Важливим критерієм комунікативної компетентності вчителя початкових класів є точність мовлення.

Як зазначає С. І. Дорошенко, «точність – один із змістово-мовленнєвих критеріїв культури монологічної передачі думки або діалогічного спілкування» [1, с. 92].

Точним називається таке мовлення, в якому вжиті слова повністю відповідають своїм значенням і смислу висловленої думки. Залежить точність від умінь мовця дібрати такі слова, які повністю співвідносяться з предметами, явищами, діями, котрі їх називають.

Точність мовлення передбачає, з одного боку, знання і вживання точних значень слів, словосполучень, речень, що відповідають нормам літературної мови, а з другого, – уміння виражати свої думки так, щоб вони однозначно були сприйняті адресатом мовлення. Вимога точності впливає на добір мовних засобів для побудови усного чи писемного висловлювання.

Відомо, що кожне вжите слово має дві вимоги, як-от:

- 1) своїм змістом повинно відповідати предметно-речовій дійсності;
- 2) має бути використане із закріпленим у літературній мові лексичним значенням.

Перша вимога – вжите слово має відповідати тому, що ним називається. Вона зрозуміла, адже висловлення губить ясність, якщо в ньому є слово, яке не співвідноситься з існуючою в житті реальністю.

Друга вимога – до мовлення слід вводити слова з узвичаєним у літературній мові значенням. Вона зобов'язує мовця знати семантику кожного з слів активного словника.

Найголовнішими засобами точності мовлення є лексичне багатство української мови, адже воно містить великі можливості для вибору. Наприклад,

щоб утворити словосполучення з прикметниками *громадський, громадянський*, мовці повинні точно визначити їх смисл: *громадський* – належний громаді, зв'язаний з громадою (*громадські інтереси, громадське доручення*), *громадянський* – властивий свідомому громадянину (*громадянська гідність, громадянський обов'язок*) тощо.

Найбільше можливостей для вираження точності мовлення мають багатозначні слова, терміни, синоніми, омоніми, пароніми. Досить важко будувати висловлювання, використовуючи іншомовні, застарілі, професійні слова, фразеологізми.

Аналіз відповідних джерел дає підстави стверджувати, що точність мовлення створюється за таких умов:

- 1) знання предмета мовлення;
- 2) знання мови;
- 3) володіння мовленнєвими навичками говорити про щось, використовуючи багатство мови.

Неабияка роль у досягненні точності мовлення належить порядку слів, адже він регулює функції слів, «розставляє» логічні акценти у фразі. Порядок слів дає змогу відрізнити суб'єкт від об'єкта, якщо називний і знахідний відмінки слів виражаються однаковими звукоформами, а також суб'єкт – від предиката, якщо обидва вони виражені іменниками або інфінітивами. Порядком слів досягається смислове та інтонаційне відокремлення членів речення. Від порядку розташування у реченні залежать смислові зв'язки вставних слів тощо. Мають своє місце в реченнях й дієприкметникові звороти – стоять перед або після означуваного слова, але означуване слово не вводиться всередину звороту.

Спостереження за мовленням освічених людей доводить, що неточне вживання слів легко фіксується співрозмовниками. Можна стверджувати, що важливими складовими культури мовлення педагогів є також ввічливість, чемність, мовна етика в усіх сферах спілкування.

Отже, точності мовлення властиві однозначність, одноваріантність. У ній співвідноситься мова з реальною або художньою дійсністю. Вона є важливим критерієм комунікативної компетенції вчителя початкових класів.

Список використаних джерел

1. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення / С. І. Дорошенко. – 2-е вид., перероб. і доп. – Харків: «ОВС», 2002. – 144 с.
2. Курило О. Й. Становлення професійної діяльності вчителя: мовно-риторичний аспект / О. Й. Курило, Л. С. Прокопович, Н. Ф. Попович // Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука». – Мукачєво-Ченстохова: РВВ МДУ; Академія ім. Я. Длугоша, 2019. – Випуск 1 (26). – С. 125-128.
3. Оліяр М. П. Формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів як пріоритетний напрям сучасної мовної освіти / М. П. Оліяр // Збірник наукових праць Уманського державного університету. – 2014. – Ч. 2. – С. 263-269.
4. Попович Н. Ф. Майстерність сценічного мовлення / Н. Ф. Попович // Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі ХХІ століття: матеріали І

Міжнародної науково-практичної конференції (20-21 квітня 2017 р.). – Мукачево: РВВ МДУ, 2017. – С. 226-229.

5. Попович Н. Ф. Формування мовленнєвої культури майбутніх учителів початкових класів / Н. Ф. Попович // Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (17-18 травня 2017 р.). – Мукачево: РВВ МДУ, 2017. – С. 121-123.

ГУТІЙ А.В.,
МОЛНАР Т.І.

Мукачівський державний університет, Україна

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Складовою частиною розбудови національної системи освіти є проблема індивідуального підходу до навчання молодших школярів, що, в свою чергу, забезпечує створення нових механізмів навчання і виховання та ґрунтується на принципах самостійності, глибокої поваги до особистості дитини, врахуванні її індивідуальності. Індивідуалізація навчання має суттєво гуманізувати навчально-виховний процес, утвердити принципи справедливості і поваги, максимально розкрити потенційні можливості учнів. Процес навчання у сучасній школі має спрямовуватись на створення умов для забезпечення індивідуального розвитку кожного учня, сприяння успішному навчанню, максимальному розвитку його здібностей та обдарувань.

Проблема індивідуального підходу у вітчизняній та зарубіжній педагогіці представлена досить широко. Проте, не дивлячись на тривалий історичний період її розвитку, чітко виокремилася відносно недавно, коли учень став розглядатися як суб'єкт педагогічного впливу, а не просто член учнівського колективу.

З'ясування конкретних аспектів досліджуваного питання в педагогічній науці здійснювалися у різних напрямках, серед яких: особливості індивідуального розвитку молодших школярів (Л. Занков, М. Зверева, М. Монтесорі, С. Русова, О. Савченко та ін.); диференціація та індивідуалізація навчального процесу (В. Ананьєв, Г. Ващенко, В. Галузинський, Я. Коменський, О. Пехота, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.); історико-педагогічні характеристики навчання та виховання школярів з урахуванням індивідуального підходу (Л. Абрамова, Д. Вознюк, Л. Дубровська, В. Миценко, Л. Смалько, Л. Шапошнікова та ін.).

Кожній дитині притаманні самобутні й неповторні риси та якості, як от: індивідуальні властивості нервової системи, темперамент, інтереси, здібності, особливості мислення, уяви, пам'яті, активність, темп роботи, швидкість засвоєння навичок тощо. В межах кожної вікової групи існують індивідуальні відмінності, що залежать від природних задатків, умов життя і виховання дитини. Відтак, кожен учень, як індивідуальність, потребує індивідуального ставлення в освітньому процесі.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>